

AZ ÜGYVÉDI HIVATÁSRENDRE VONATKOZÓ EURÓPAI UNIÓS SZABÁLYOZÁS ÉS ESETJOG RÖVID ISMERTETÉSE

PATYI GERGELY
egyetemi adjunktus (PPKE JÁK)

1. Az Európai Unió szabályozásról

Életünket számos területen érinti az európai egységesedés, és ez a folyamat az ügyvédségre nézve is igaz. Jelen tanulmányom célja, hogy először röviden összefoglaljam az uniós szabályozás fejlődését, majd az esetjog ismertetésével annak gyakorlatát is közelebb hozzam a hazai gondolkodásmódhoz, segítve ezáltal mind az ügyvédség elméleti alapjainak megértését, mind pedig az ügyvédség gyakorlatát.

Az uniós szabályozás bemutatása előtt azonban fontosnak tartom kiemelni, hogy a kontinensen, a történelmi gyökerek nagybani azonossága ellenére sem beszélhetünk egységes ügyvédi hivatásrendről. Nincs egységes hivatásrend, mivel az egyes országokban végbement eltérő társadalmi és gazdasági fejlődés országonként eltérő ügyvédi kart és szabályozást alakított ki, bár kétségtelen, hogy az egységesedés egyre erősebb hatást gyakorol az ügyvédségre vonatkozó szabályokra és az ügyvéd működésére egyaránt. Tény továbbá az is, hogy a magyar ügyvédi kar mind az ország európai méretekhez képest alacsony népességének, mind gazdasági erejének, mind pedig nyelvi elszigeteltségének következtében nincs meghatározó helyzetben az európai szabályozás alakításában, változtatásában. Ezért úgy vélem, hogy a magyar ügyvédség számára az egyetlen járható út az aktuális változások és irányvonalak állandó figyelemmel kísérése, és az azokra adandó lehető leggyorsabb válaszok megtalálása lehet, amihez azonban ismernünk szükséges az Unióba történő belépésünket megelőző szabályokat és az európai bírósági gyakorlatot is. Az európai uniós joganyagot és az eseti döntéseket is időrendi sorrendben tekintetem át annak érdekében, hogy a fejlődési irányok követhetőek legyenek.

A 77/249/EGK tanácsi irányelv

Az Európai Közösség 1977-ben bocsátotta ki az ügyvédi szolgáltatásnyújtás szabadsága tényleges gyakorlásának elősegítéséről szóló 77/249/EGK tanácsi irányelvet.¹ Az irányelv

¹ A Tanács 77/249/EGK irányelve (1977. március 22.) az ügyvédi szolgáltatásnyújtás szabadsága tényleges gyakorlásának elősegítéséről. *Az Európai Unió Hivatalos Lapja*. 06/1. kötet. 52–53.

részletesen kidolgozott intézkedéseket tartalmaz az ügyvédi tevékenység szolgáltatásnyújtás formájában történő akadálymentes gyakorlásához, a letelepedés joga tényleges gyakorlásának elősegítésére. Az ügyvédek szolgáltatásnyújtási szabadságának tényleges gyakorlásához elengedhetetlen, hogy a fogadó tagállamok ügyvédként ismerjék el azokat a személyeket, akik a különböző tagállamokban ugyanezt a hivatást gyakorolják.

Az irányelv nem tartalmaz rendelkezéseket a diplomák kölcsönös elismeréséről, ezért a szakmai megnevezéssel kapcsolatban kimondja, hogy az irányelv hatálya alá tartozó személynek azt a szakmai megnevezést kell használnia, amelyet abban a tagállamban használnak, amelyből érkezik. Az irányelv értelmében a fogadó tagállam illetékes hatósága kérheti ügyvédi minőségének igazolását a szolgáltatást nyújtó személytől. Az irányelv hatályba lépése azonban nem rendezett minden kérdést, ezért számos további kérdés merült fel az ügyvédi tevékenység tartós gyakorlására egy másik tagállamban vállalkozó személyek jogi státusában.

Az Európai Bíróság elé került, és az ügyvédi hivatás gyakorlását érintő számos ügy után az első lépés a közösségi jogi keretek meghatározásához a legalább három éves szakoktatást és szakképzést lezáró felsőfokú oklevelek elismerésének általános rendszeréről szóló 1988. december 21-i 89/48/EGK számú irányelv² volt. A Közösség a kilencvenes évek végén további lépéseket tett az ügyvédi hivatás – tehát a letelepedés szabadsága körébe vonható – jogi kereteinek pontosítására. Ebből a célból 1998. február 16-án az Európai Parlament és a Tanács kibocsátotta az ügyvédi hivatásnak a képzés megszerzése országától eltérő tagállamokban történő folyamatos gyakorlásának elősegítéséről szóló 98/5 EK irányelvet.

„Az irányelv célja az ügyvédi hivatás folyamatos gyakorlásának lehetővé tétele önálló ügyvédként vagy alkalmazotti minőségben, az ügyvédi minősítés megszerzése országától eltérő másik tagállamban.”³

Az irányelv az *ügyvéd* fogalmának meghatározásához az egyes tagállamokban használatos, saját nyelven rögzített elnevezésük felsorolását⁴ is tartalmazza.⁵ A letelepedés szabadsága körében az irányelv három módon ismerte el az ügyvédi hivatás tartós gyakorlásának lehetőségét egy másik tagállamban. Elfogadja (1) a saját tagállam szakmai megnevezése mellett,⁶ (2) a fogadó tagállam ügyvédi szakmájába történő beilleszkedés keretében a fogadó állambeli megnevezése mellett,⁷ illetve (3) az ügyvédi társulás formájában történő hivatásgyakorlást.⁸

² A Tanács 1988. december 21-i irányelve a legalább hároméves szakoktatást és szakképzést lezáró felsőfokú oklevelek elismerésének általános rendszeréről. *Az Európai Unió Hivatalos Lapja*, 05/1. kötet, 337–342.

³ Az Európai Parlament és a Tanács 98/5/EK irányelve (1998. február 16.) az ügyvédi hivatásnak a képzés megszerzése országától eltérő tagállamokban történő folyamatos gyakorlásának elősegítéséről. *Az Európai Unió Hivatalos Lapja*, 06/3. kötet, 1. cikk (1) bekezdés.

⁴ 98/5 EK irányelv 1. cikk (2) bekezdés.

⁵ Találónan ír Füsthy Zsolt a magyar *ügyvéd* szó összetéveszhetetlenségéről. FÜSTHY Zsolt: Magyar ügyvédek az Európai Unióban. *Romániai Magyar Jogtudományi Közlöny*, 2006/1. 80.

⁶ 98/5 EK irányelv 2–9. cikk.

⁷ 98/5 EK irányelv 11–12. cikk.

⁸ 98/5 EK irányelv 10. cikk.

Az irányelv alapján bármely ügyvéd jogosult állandó jelleggel bármely más tagállamban a saját tagállamában megszerzett szakmai címmel ügyvédi tevékenység folytatására.

„A fogadó tagállamban a saját tagállama szakmai címét használva tevékenységet folytató ügyvédnek ezzel a szakmai címmel kell folytatnia tevékenységét, amelyet a saját tagállama hivatalos nyelvén, vagy hivatalos nyelveinek egyikén, érthetően és oly módon kell megjelölnie, hogy az ne legyen összetéveszthető a fogadó tagállam szakmai megnevezésével.”⁹

„A saját országa szakmai címét használva működő ügyvéd ugyanolyan ügyvédi tevékenységet folytat, mint a fogadó tagállamban használatos vonatkozó szakmai címmel tevékenységet folytató ügyvéd, többek között jogi tanácsot adhat a saját tagállamának jogáról, a közösségi jogról, a nemzetközi jogról és a fogadó tagállam jogáról. Az ügyvédnek minden esetben be kell tartania a nemzeti bíróságok előtt érvényes eljárási szabályokat.”¹⁰

A továbbiakban az irányelv rögzítette azokat a tárgyköröket, amelyekben való eljárásból a tagállamok kizárhatják a területükön egy másik tagállam szakmai megnevezésével működő ügyvédekét. Ezek: (1) hagyatéki okiratok készítése, (2) ingatlanok kezelésére vagy átruházására vonatkozó okiratok készítése. Az ügyvédi működés szabályait az irányelv 6. cikke szabályozza, és e tekintetben rögzíti az egyenlő bánásmód követelményét. Az, a saját országa szakmai címével működő ügyvéd, aki igazolja, hogy a fogadó tagállamban legalább három évig ténylegesen és rendszeresen folytatta tevékenységét annak az államnak a jogában, beleértve a közösségi jogot is, a fogadó tagállam ügyvédi szakmájába történő befogadása céljából mentességet kell adni a 89/48 EKG irányelv 4. cikkének (1) bekezdés b) pontjában¹¹ foglalt feltételek alól.”¹²

Az Európai Unió szempontjából annak a kérdésnek van döntő jelentősége az ügyvédi szolgáltatásnyújtás tekintetében, hogy a letelepedés és a határokon átnyúló szolgáltatások a négy alapvető szabadság¹³ keretén belül hogyan helyezhetőek el. Így szabályozandó kérdésként leginkább az merült fel, hogy a magántevékenységeként is értelmezhető ügyvédi szolgáltatás a letelepedés szabadságával lényegében hogyan egyeztethető össze.

A téma uniós szabályozásának következő kiemelt állomása az 1996-os, szolgáltatásokra vonatkozó irányelv volt, amely az ügyvédi kamarákra nézve hozott jelentős változásokat, azonban az ügyvédekre nézve – a korábbi már létező speciális szabályozást megtartva – csak részlegesen szabályozta újra az ügyvédekre vonatkozó feltételrendszert.

⁹ 98/5 EK irányelv 4. cikk (1) bekezdés.

¹⁰ 98/5 EK irányelv 5. cikk (1) bekezdés.

¹¹ A 4. cikk (1) bekezdés b) pontja szerint a fogadó tagállam egy-három év adaptációs időszak teljesítését vagy alkalmassági vizsga letételét kérheti. Ez a feltétel akkor írható elő, ha a megszerzett képzés az irányelv 3. cikke a) és b) pontjában megfogalmazottak szerinti eltérést mutatja, vagy ha a szabályozott szakma tevékenységei a fogadó tagállamban eltérnek a kérelmező tagállamban szabályozottól, és ez a különbség egy sajátos, a fogadó állam által megkövetelt képzésben valósul meg.

¹² SZALAYNÉ SÁNDOR Erzsébet – MOHAY Ágoston (szerk.): *Az Európai Unió joga*. Budapest, Dialóg Campus, 2009. 289–291.

¹³ A négy szabadságelv – az áruk szabad áramlása, a tőke szabad áramlása, a szolgáltatások szabad áramlása és a személyek szabad mozgása.

A szolgáltatási irányelv

A szolgáltatási irányelv¹⁴ alapvetően az Európai Közösséget létrehozó Római Szerződés 57. cikkét, valamint a 60. cikket fejt ki részletesebben, amely szabályok szerint biztosítani kell a szolgáltatások szabad áramlását és a tagállamokban tilos a szolgáltatásnyújtás állampolgárság vagy a letelepedés feltételei alapján történő bárminemű korlátozása.¹⁵

Az irányelvben alaptételként került rögzítésre, hogy az Európai Unióban a versenyképes szolgáltatási piac nélkülözhetetlen a gazdasági növekedés ösztönzéséhez és a munkahelyteremtéshez, amelyet a belső piacon néhány akadály gátolt. Ezen akadályok közül a korábban már elemzett letelepedés kérdésköre merül fel a vizsgált témával összefüggésben. Az irányelv megalkotása elsődlegesen a kis- és középvállalkozásokat kívánta segíteni abban, hogy működési területüket kiterjeszthessék saját országuk határain túl, és a belső piac nyújtotta előnyöket jobban kihasználhassák.

Más oldalról közelítve a kérdést, kimondható, hogy a szabályozás a fogyasztók számára is nagyobb választási lehetőséget kívánt biztosítani, valamint meg kívánta teremteni annak a lehetőségét, hogy a fogyasztók, ügyvédek tekintetében a megbízók, jobb és olcsóbb szolgáltatásokhoz juthassanak a szabad piac kiterjesztésével. A kitűzött célok között szerepelt a szolgáltatók letelepedési szabadságának további előmozdítása, valamint a szolgáltatások tagállamok közötti szabad mozgását gátló akadályok elhárítása. A szolgáltatások belső piacán létező akadályok egyrészt azokat a szolgáltatókat érintették, akik egy másik tagállam területén kívántak letelepedni, másrészt azokat, akik egy másik tagállam területén szolgáltatást nyújtottak, de ott letelepedni mégsem kívántak. A célok elérésének dátumaként az irányelv 2010-et jelölte meg, amire a szolgáltatások valódi belső piacának létre kellett volna jönnie, valamint az irányelv célja volt a letelepedés szabadságát és a szolgáltatások tagállamok közötti szabad mozgását biztosító általános jogi keret megteremtése.

A letelepedés fogalma alatt az állandó telephelyen, határozatlan ideig ténylegesen végzett gazdasági tevékenységet érti a jogalkotó. Ugyanakkor a letelepedés fogalma arra az esetre is értendő, ha valamely társaságot meghatározott időszakra hoznak létre, vagy ha az a tevékenysége végzéséhez használt épületet vagy berendezést csak bérli. A szerződésnek a letelepedésről szóló rendelkezései értelmében az irányelv a 'jogi személy' fogalma alatt meghagyja továbbra is a gazdasági szereplők azon szabadságát, hogy a tevékenységük végzésére alkalmasnak ítélt jogi formát maguk válasszák meg. Ennek megfelelően, a szerződés szerinti 'jogi személy' formájától függetlenül valamennyi olyan jogalany, amelyet valamely tagállam jogszabályai alapján hoztak létre, vagy amelyek tekintetében valamely tagállam joga az irányadó. Ebbe az értelmezésbe tehát a jogi szolgáltatást nyújtó szervezetek, így az ügyvédek és ügyvédi irodák is beleérthetők. Ugyanakkor a szolgáltatás szabadságának biztosítása érdekében a tevé-

¹⁴ Az Európai Parlament és Tanács 2006/123/EK irányelve (2006. december 12.) a belső piaci szolgáltatásokról. (továbbiakban: Szolgáltatási Irányelv.) *Az Európai Unió Hivatalos Lapja*. L 376. 33–68.

¹⁵ eur-lex.europa.eu/hu/treaties/dat/11957E/word/11957E.doc

kenység megkezdéséhez szükséges ügyintézés során, a bürokrácia egyszerűsítése érdekében többé már nem írhatók elő olyan általános alaki követelmények, mint például az eredeti dokumentumok, a hitelesített másolatok vagy a hitelesített fordítás benyújtása. Ez alól kivételt képezhetnek azon iratokra és igazolásokra vonatkozó korlátozások, melyeket objektív, a közérdeken alapuló kényszerítő indok támaszt alá. A Szolgáltatási Irányelv alapján szükséges biztosítani azt is, hogy egy engedély, főszabály szerint, az egész tagállamra kiterjedő hatállyal biztosítsa a szolgáltatási tevékenység nyújtására való jogosultságot. A szolgáltatási tevékenység nyújtására való jogosultság megszerzésének lehetősége csak akkor tehető a hatóságok engedélyétől függővé, ha a döntés megfelel a megkülönböztetés mentesség, a szükségesség és az arányosság követelményeinek is.

Az ügyintézés további egyszerűsítése érdekében kötelező, hogy egy olyan kapcsolattartási pont álljon minden szolgáltató rendelkezésére, ahol minden eljárást lebonolyíthat és minden alaki követelménynek eleget tehet. Ez teremtette meg az úgynevezett 'egyablakos' ügyintézési pontok kialakításának kötelezettségét. Az egyablakos ügyintézési pontok száma a hatásköröktől vagy az érintett tevékenységektől függően, országonként eltérő lehet.

Az egyablakos ügyintézési pontok létrehozása ugyanakkor nem akadályozza meg, hogy a feladatok több hatóság között oszoljanak meg. Ha regionális vagy helyi szinten több hatóság is rendelkezik hatáskörrel, ezek egyike is betöltheti az egyablakos ügyintézési pont szerepét. Egyablakos ügyintézési pontokat nem csak közigazgatási hatóságok hozhatnak létre, hanem olyan kereskedelmi vagy kézműves kamarák, illetve szakmai szervezetek vagy magánszervezetek is, amelyeket az adott tagállam ilyen feladattal bíz meg. A Szolgáltatási Irányelv alapján az egyablakos ügyintézési pontoknak jelentős szerepet kellene betöltenie a szolgáltatóknak nyújtott segítség terén, akár a szolgáltatási tevékenység nyújtását engedélyező vagy regisztráló hatóságként, akár a szolgáltatók és az egyéb hatáskörrel rendelkező hatóságok között, közvetítőként járva el. Az egyablakos ügyintézési pontok által beszedhető díjnak arányosnak kell lennie a végzett eljárások költségével. Szükséges továbbá biztosítaniuk, hogy mind a szolgáltatók, mind pedig a szolgáltatások igénybevevői a jelenleginél könnyebben férhessenek hozzá az információkhoz. Ezen kötelezettségnek honlapok kialakításával tehetnek eleget az egyablakos ügyintézési pontok.

Az adott tájékoztatásoknak világosnak és egyértelműnek kell lenniük. A nyújtott információknak különösen az eljárásokra és az alaki követelményekre, a hatáskörrel rendelkező hatóságok elérhetőségére, a nyilvántartásokhoz való hozzáférés feltételeire, továbbá az eljárások során igénybe vehető jogorvoslatra kell kiterjedniük. Az eljárások és alaki követelmények teljesítéséhez szükséges elektronikus eljárásrend kialakítása elengedhetetlen a szolgáltatási tevékenységek terén megvalósítandó ügyintézés egyszerűsítése érdekében, ugyanakkor az elektronikus eljárási kötelezettség nem lehet akadályozó annak, hogy az elektronikus eljárási renden kívül más mód is rendelkezésre álljon.

Az irányelv alapján egyes szolgáltatási tevékenységekre vonatkozó engedélyek megadásához szükséges lehet a hatóság által a kérelmező szóbeli meghallgatása annak érdekében, hogy felmérjék a kérelmezőnek a szóban forgó szolgáltatás nyújtására való személyes képességét és alkalmasságát.

Az irányelv a fentebb ismertetett szabályokon túl azt is feltételezi, hogy a szolgáltatásnyújtás szabadságára vonatkozó rendelkezések nem alkalmazandók azokban az esetekben, amikor valamely tagállam a közösségi jog előírásaival összhangban, valamely tevékenységet egy adott szakma számára tart fenn. A felsorolás kimondottan is tartalmazza, hogy ebbe a körbe tartoznak például a jogi tanácsadást az ügyvédek számára fenntartó szabályok.

Rögzíti az irányelv továbbá azt is, hogy az olyan szolgáltatást nyújtó gazdasági szereplőknek, amelyek közvetlen és kiemelt kockázatot jelenthetnek a szolgáltatást igénybevevők anyagi helyzetére nézve, elvben szakmai felelősségbiztosítást kell kötniük, vagy azzal egyenértékű, vagy összehasonlítható bármely más garanciát kell biztosítaniuk. Ez a szabály azt jelenti, hogy a letelepedés helye szerinti tagállamtól eltérő tagállamban vagy tagállamokban nyújtott szolgáltatás tekintetében rendszerint megfelelő biztosítással kell rendelkezni az egyes szolgáltatásokat nyújtó szervezeteknek. A biztosításnak a kockázat jellegével és mértékével arányosnak kell lennie, ezért a szolgáltatónak csak akkor kell határon átnyúló hatályú biztosítással rendelkeznie, ha ténylegesen egy másik tagállamban nyújt szolgáltatást.

Az irányelv rögzítette azt a követelményt is, hogy a szabályozott szakmák általi reklámra vonatkozó teljes körű tilalmakat oly módon kell megszüntetni, hogy a tiltásokat az általános érvényű, és egy adott foglalkozás tekintetében alkalmazandó szabályozásokból törölni kell. A reklámok tartalmát és módszereit illetően a szakmák képviselőit arra kell ösztönözni, hogy a közösségi joggal összhangban, közösségi szintű magatartási kódexeket állítsanak össze maguk számára. A szolgáltatásokat igénybe vevők, különösen a fogyasztók érdekében az irányelv alapján szükség van annak biztosítására, hogy a szolgáltatóknak lehetőségük legyen több ágazatot átfogó szolgáltatást is nyújtani. A tagállamoknak ösztönözniük kell a közösségi szintű szakmai testületek, szervezetek és szövetségek által kidolgozandó magatartási kódexek létrehozását, amely magatartási kódexeknek az egyes szakmák sajátosságainak megfelelően ki kell terjedniük a szabályozott szakmákkal kapcsolatos reklám szabályaira, és a szabályozott szakmák olyan szakmai etikai és magatartási szabályaira, amelyek különösen a függetlenség, a pártatlanság és a szakmai titoktartás biztosítására irányulnak.

A későbbiekben ismertetett bírósági eseti döntések kijelölték a letelepedés szabadságának és a szolgáltatás nyújtásának tényleges határait. A szabályozás furcsa és szokatlan formában teremti meg az egységet, mivel a kontinentális jogászai gondolkodásmódtól eltérő esetjogi megközelítés vagy gondolkodásmód továbbra sem általános. A magam részéről az angolszász mintára, az esetjogon keresztül kialakuló szabályozási módszert – annak tényleges működése ellenére is – a kontinentális jogrendszerekben klasszikusan érvényesülő, elvi szabályozási megoldásokat előtérbe helyező jogi hagyományokból következő értékeink részbeni feladásának érzem. Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy hosszabb távon az unió, a jog megismerhetősége érdekében, új módszerek megtanulására kényszeríti az európai kontinentális jogászságot, bár az új módszerek elsajátítására könnyebb út a jogi felsőoktatás módszertanának megváltoztatásán keresztül vezetne. Az új módszertan kidolgozása érdekében a gyakorlati képzés részbeni előretörésének, de különösen esetjogi gyakorlatok bevezetésének kellene mielőbb megtörténnie, mert ezek hiányában a kontinentális és a magyar jogászképzés akár kudarcra is lehet ítélve. Az esetjog megismerése és elfogadása tehát már nem érzelmi kérdés, annak alapos ismerete je-

lenlegi helyzetünkben továbbra sem kellően megalapozott. Ezért tartom fontosnak ismertetni a továbbiakban a kapcsolódó legfontosabb eseteket.

2. Az Európai Bíróság jelentősebb döntései az ügyvédi hivatásrenddel kapcsolatban

Jelen tanulmány második részében az Európai Bíróság, közvetlenül az ügyvédi hivatásrendre vonatkozó, néhány jelentősebb esetének áttekintésére teszek kísérletet. Véleményem szerint a Bíróság döntéseinek megismerése segíthet abban, hogy a gyakorlat élő, és egyúttal érthető is legyen. A témával történő alaposabb ismerkedés kezdetén – a magam részéről – furcsának és szokatlannak találtam a jogesetek¹⁶ ismertetésének módját, bár az uniós jogrendszernek az angolszász gyakorlathoz részben hasonló fel fogása és működése közismert. Ebből pedig az következik, hogy az eseti döntésekből megismerhető irányvonalat és az azokból történő következtetéseket – mint ahogy az előzőekben már hivatkoztam rá – a kontinentális jogászai gondolkodásnak is részévé kell tenni. Nincs mit tenni, Európa a tradicionálisan konzervatív ügyvédi hivatást is ‘utolérte’. Az esetek bemutatása során törekedtem arra, hogy ismertetésük a lehetőség szerint minél jobban megfeleljen a magyar nyelv követelményeinek, bár néhol ezen cél megvalósítása nem volt egyszerű feladat.

2.1. *Case 71–76 – Jean Thieffry vs Conseil de l'ordre des avocats à la cour de Paris*

J. Thieffry egy francia fokozattal egyenértékű belga jogi doktori oklevéllel rendelkező ügyvéd volt, aki a francia jogszabályoknak megfelelően megszerezte az ügyvédi szakmai alkalmassági bizonyítványt. A vizsga letételét követően kérvényezte a Párizsi Ügyvédi Kamarába történő felvételét. A Kamara Tanácsa azonban azzal az indokolással utasította el, hogy a kérvényező nem rendelkezett olyan francia oklevéllel, mely licenct vagy doktori fokozatot tanúsított volna.

A Római Szerződés 3. cikke értelmében a Közösség tevékenysége magába foglalja többek között a személyek és szolgáltatások szabad mozgását gátló akadályok eltörlését. A cél megvalósítása érdekében az 52. cikk (1) bekezdése előírja, hogy az átmeneti időszak alatt fokozatosan el kell törölni a valamely tagállam állampolgárainak egy másik tagállam területén történő szabad letelepedésére vonatkozó minden korlátozást. A letelepedés szabadsága, feltételezve a közérdek által igazolt szakmai szabályok figyelembevételét, a Szerződés kiemelt céljainak egyike. A Bíróság döntés szerint az 57. cikkben előírt irányelvek hiányában is, a Szerződés 52. cikke által biztosított letelepedés szabadságával összeférhetetlen korlátozást jelent megkövetelni valamely tagállam olyan állampolgárától, aki egy másik tagállamban szakmai, például ügyvédi tevékenységet kíván folytatni, hogy a letelepedés országának jogszabálya által előírt nemzeti oklevéllel rendelkezzen.

¹⁶ List of judgments of the court of justice concerning professional recognition Brussels: European Commission. 22 December 2010. 2, 3, 4, 6, 9.

Az eset következménye, hogy az 1977. április 28-i döntéssel az ügyvédekre is értelmezhetővé vált a letelepedés szabadságának elve. Ennek ellenére számos további esetben kellett a későbbiekben is tisztázni, hogy a letelepedés szabadságát hogyan is kell ténylegesen értelmezni.¹⁷

2.2. *Case 107/83 – Ordre des avocats au Barreau de Paris vs Onno Klopp*

O. Klopp a düsseldorfi ügyvédi kamara bejegyzett ügyvéde, a Párizsi Ügyvédi Kamaránál kérelmezte az ügyvédi eskü letételének lehetőségét, valamint azt, hogy vegyék fel a párizsi ügyvédi kamara ügyvédi jegyzékébe. Kérelmét akként terjesztette elő, hogy közben továbbra is tagja kívánt maradni a düsseldorfi ügyvédi kamarának, mivel lakóhelyét és irodáját Düsseldorfban is fenn kívánta tartani.

A párizsi ügyvédi kamara a kérést elutasította, jöllehet O. Klopp az ügyvéddé válás minden feltételének megfelelt, kivéve a francia 72-468 rendelet 83. cikkének, és a párizsi ügyvédi kamara belső szabályzatának. A szabályzat 1. cikkének értelmében ugyanis az ügyvéd csak egyetlen irodával rendelkezhetett, azon Legfelsőbb Bíróság illetékességi területén, amely mellett tevékenységét folytathatta. A bíróság döntésében az alábbi álláspontra helyezkedett:

Még az ügyvédi karba történő bejutással, és az ügyvédi tevékenység gyakorlásával kapcsolatos nemzeti rendelkezések összehangolására vonatkozó irányelv hiányában is ellentétes a fenti döntés a szerződés 52. és azt követő cikkeivel. Nem fogadható el, hogy a tagállam hatáskörrel rendelkező hatóságai a nemzeti jogszabályok és szakmai etikai szabályok alapján tagadják meg egy másik tagállam állampolgárától az ügyvédi karba történő felvételt, és a hivatás gyakorlására való jogot csak azért, mert egy másik tagállamban is fenntart ügyvédi irodát.¹⁸

A döntésből egyértelmű, hogy egy ügyvéd egy másik ország kamarájába is kezdeményezheti felvételét amellet, hogy az eredeti kamarai tagsági jogviszonyát továbbra is fenntartja.

Az eset alapján a jelenlegi magyar szabályozás is érdekes lehet, mivel az ügyvédek számára egyidejűleg csak egyetlen kamarában fennálló tagság fenntartása megengedett. Kétségtelen azonban, hogy az eset csak az egyes tagállamok szintjén értelmezhető, így ez alapján a hatályos belső szabályozás megváltoztatására jelenleg nincs szükség.

2.3. *Case 292/86 – Claude Gullung vs Conseil de l'ordre des avocats du barreau de Colmar et de Saverne*

C. Gullung 1947 őszétől 1966 tavaszáig közjegyzőként dolgozott Franciaországban, azonban a Felső-Rajnai Közjegyzői Fegyelmi Tanács fegyelmi felelősségre vonást kimondó határozatát követően lemondott tisztségéről. Ezután először a marseille-i jog-

¹⁷ Case 71–76: Jean Thieffry vs Conseil de l'ordre des avocats á la cour de Paris. *European Court Reports*, 1977. 765–779.

¹⁸ Case 107/83: Ordre des avocats au Barreau de Paris vs Onno Klopp. *European Court Reports*, 1984. 2971–2991.

tanácsosok jegyzékébe való felvételét, majd a mulhouse-i ügyvédi kamaránál ügyvédként való felvételét kérte. Mindkét kérelmét azon az alapon utasították el, hogy nem tesz eleget az ügyvédekthől megkövetelt azon erkölcsi feltételeknek, amelyeket a francia jogszabályoknak megfelelően, a névjegyzékébe felvett személyeknek tiszteletben kell tartaniuk. A két határozattal szemben C. Gullung fellebbezéssel élt, de egyik jogorvoslati kérelme sem vezetett eredményre.

Az eljáró bíróságok a közjegyzői hivatás gyakorlása során kifogásolt, szakmai etikai szabályokkal összefüggő szabálysértésekből arra a következtetésre jutottak, hogy C. Gullung az ügyvédi szakma gyakorlásához szükséges méltósággal, feddhetetlenséggel és tisztességgel sem rendelkezett.

Később, az Offenburgi ügyvédi kamaránál történő bejegyzését követően, irodát nyitott Mulhouse-ban is, mint jogtanácsos. Ekkor értesítették a mulhouse-i ügyvédi kamara tanácsa által hozott határozatról, amely szerint az említett ügyvédi kamara valamennyi ügyvédjének megtiltották, hogy segítséget nyújtsanak számára a közösségi jogszabályok és a 77/249 irányelvet végrehajtó francia rendeletben előírtaknak megfelelően. Hasonló határozatokat hozott a kolmari és a saverne-i ügyvédi kamara is, ezért C. Gullung a Kolmari Fellebbviteli Bírósághoz fordult. A Bíróság megkereste a Közösség Bíróságát, amely a következőképpen határozott:

- Egyrésztől, a két tagállam állampolgárságával rendelkező, az egyik tagállamban ügyvédi tevékenység gyakorlására engedéllyel rendelkező állampolgár hivatkozhat a másik tagállam területén az ügyvédi szolgáltatásnyújtás szabadsága tényleges gyakorlásának elősegítéséről szóló 77/249 irányelv rendelkezéseire, ha az irányelv által meghatározott alkalmazási feltételek együttesen fennállnak.
- Másrésztől a 77/249 irányelvet úgy kell értelmezni, hogy nem hivatkozhat a rendelkezéseire az az ügyvéd, aki az egyik tagállamban abból a célból telepedett le, hogy egy másik tagállam területén szolgáltatásnyújtás alapján folytassa tevékenységét, ha ez utóbbi tagállamban az ügyvédi szakmába történő bejutását a méltósággal, a tisztességgel és a feddhetetlenséggel összefüggő okok miatt tagadták meg tőle.¹⁹

A fenti esetből megállapítható, hogy az EGK szerződés 52. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az a tagállam, melynek jogszabályai az ügyvédi kamarai bejegyzéshez feltételeket írnak elő az ügyvédeknek, ugyanezt a követelményt más tagállamok azon ügyvédjével szemben is előírhatják, akik a szerződés által meghatározott letelepedési joggal élnék azért, hogy az előbbi tagállam területén ügyvédként letelepedhessenek.

2.4. Case 427/85 – Commission of the European Communities vs Federal Republic of Germany

Ebben az ügyben a rendszerváltás előtti Német Szövetségi Köztársaság nem tett eleget az EGK szerződés 59. és 60. cikke, valamint az ügyvédi szolgáltatásnyújtás sza-

¹⁹ Case 292/86: Claude Gullung vs Conseil de l'ordre des avocats du barreau de Colmar et de Saverne. *European Court Reports*, 1988. 131–141.

badsága tényleges gyakorlásának elősegítéséről szóló 77/249 tanácsi irányelv értelmében rá háruló kötelezettségeknek. A jogsértések ugyanis bekövetkeztek:

- azzal, hogy az NSZK a szolgáltatást nyújtó ügyvédet német területen letelepedett ügyvéddel való együttműködésre kötelezte még olyan esetekben is, amikor a német jog nem tette kötelezővé az ügyvédi képviseletet;
- azzal, hogy megkövetelte, hogy az együttműködő német ügyvédnek magának is perbeli meghatalmazottnak vagy védőnek kellett lennie;
- azzal, hogy előírta, hogy a szolgáltatást nyújtó ügyvéd a tárgyaláson csak a közreműködő német ügyvédnek a kíséretében léphetett fel;
- azzal továbbá, hogy a két ügyvéd közti együttműködés bizonyítására indokolatlan szabályokat írt elő;
- annak eltérést nem engedő előírásával, hogy a szolgáltatást nyújtó ügyvéd csak a német ügyvéd kíséretében látogathat fogva tartottat, illetve csak azon keresztül levelezhet vele;
- azzal, hogy a szolgáltatást nyújtó ügyvédek a Szövetségi ügyvédi törvény (Bundesrechtsanwaltsordnung) 52. cikkének (2) bekezdése által előírt területi kizárólagosságnak vetette alá.²⁰ Ez azt jelentette például, hogy egy peres képviseletre vonatkozó meghatalmazással rendelkező ügyvéd csak olyan ügyvédet vehetett helyettesként igénybe, aki szintén ugyanazon területi kamara tagja volt.

A döntés következménye, hogy nem elfogadható egyetlen olyan tagállami szabályozás sem, amely egy másik tagállam területéről származó ügyvédet saját országban praktizáló ügyvéddel való együttműködésre kötelez annak érdekében, hogy a verseny szabadságát a saját országbeli ügyvédek érdekében korlátozza. Az együttműködésre kötelezés során nem fogadható el a külföldi ügyvéd ‘gyámság’ alá helyezése.

Az eset értékelése kapcsán meg kívánom jegyezni, hogy az azonos nyelven praktizáló ügyvédek között ez a döntés (?) kétségtelenül fontos és lényeges lehet, azonban a soknemzetiségű, ezáltal soknyelvű Európa jelentős részén a nyelvi nehézségek önmagukban is komoly korlátot jelenthetnek és jelentenek is, ezért talán egyértelmű, hogy viszonylag kevés külföldi ügyvéd kíván praktizálni olyan másik országban, amely nyelve számára ismeretlen. A letelepedés szabadságának nyelvi akadályaira példaként megemlíthető az orvosok észak-európai munkavállalása, jóllehet más hivatások tekintetében a nyelv jelentősége kevésbé nyilvánvaló, mint az ügyvédi hivatás gyakorlása során.

2.5. Case 340/89 – Irène Vlassopoulou vs Ministerium für Justiz, Bundes- und Europaangelegenheiten Baden-Württemberg

Az esetben I. Vlassopoulou görög oklevelei mellett megszerezte a tübingeni egyetem jogi doktori címét is. 1983 júliusától Mannheimben, német ügyvédi irodában tevékenykedett, és 1984-ben engedélyt kapott, hogy a Jogi tanácsadási törvény (Rechtsberatungsgesetz) alapján a görög joggal és a közösségi joggal kapcsolatos ügyeket lásson el. A német jog tekintetében I. Vlassopoulou az irodában egyik német kollégájának felügyelete mellett dolgozott. 1988 májusában I. Vlassopoulou önálló ügyvédi kamarai bejegyzését ké-

²⁰ Case 427/85: Commission of the European Communities vs Federal Republic of Germany. *European Court Reports*, 1988. 1154–1168.

relmezte a minisztériumnál. A minisztérium a kérelmet azzal az indokolással utasította el, hogy nem rendelkezik az ügyvédi hivatásról szóló szövetségi rendeletben előírt, az ügyvédi szakma gyakorlásának engedélyezéséhez szükséges jogi képzettséggel. Ez a képzettség valamely német egyetemen folytatott jogtudományi tanulmányok, az első államvizsga, a gyakornoki időszak, valamint annak végeztével egy második államvizsga teljesítése révén lehetett volna megszerzhető. A minisztérium emellett hozzáfűzte, hogy az EGK Szerződés 52. cikke a kérelmezőnek nem biztosítja a jogot, hogy szakmáját a Görögországban megszerzett szakmai képzése alapján az NSZK-ban gyakorolja.

Az ügyvédi fegyelmi tanács elutasította I. Vlassopoulounak a minisztérium határozata elleni fellebbezését, amely döntés ellen panasszal fordult a Szövetségi Legfelsőbb Bírósághoz. Az ügyben a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság előzetes döntéshozatal iránti kérdést terjesztett a Bírósághoz. A Bíróság az alábbi határozatot hozta:

Az EGK Szerződés 52. cikkét úgy kell értelmezni, hogy egy tagállam nemzeti hatóságainak, amelyeknél egy olyan közösségi állampolgár kérelmezte az ügyvédi tevékenység engedélyezését, akinek már a származási országban engedélyezték a működését, és a tagállamban már jogtanácsosi tevékenységet is folytat, azt kell megvizsgálni, hogy milyen mértékben felelnek meg az érdekelt személy származási országában megszerzett ismeretei a fogadó állam szabályozásában megkövetelteknek. Abban az esetben, ha az oklevelek csak részben felelnek meg egymásnak, az adott nemzeti hatóságok követelhetik a kérelmezőtől annak bizonyítását, hogy megszerezte a hiányzó ismereteket és képzését.²¹

2.6. C-506/04. sz. ügy – *Graham J. Wilson vs Conseil de l'ordre des Avocats du Barreau de Luxembourg*

Graham J. Wilson brit állampolgár ügyvéd (barrister), az Honourable Society of Gray's Inn,²² valamint az angliai és walesi ügyvédi kamara tagja, 1994 óta folytatott ügyvédi tevékenységet Luxembourgban. 2003 áprilisának végén a Conseil de l'ordre des Avocats du Barreau du Luxembourg (a továbbiakban: kamarai tanács) a 2002-es törvény 3. cikkének (2) bekezdése szerinti szóbeli elbeszélgetésre hívta Wilson urat. G. J. Wilson a személyes elbeszélgetésre egy luxemburgi ügyvéd kíséretében jelent meg, azonban a kamarai tanács megtagadta a kísérő beszélgetésen történő részvételét.

A kamarai tanács 2003. május 14-i levelében közölte a határozatát, mely szerint elutasította a IV. névjegyzékbe²³ történő felvételt azzal az indokolással, hogy Wilson úr megtagadta a szóbeli elbeszélgetésen az ügyvédje jelenléte nélkül való részvételt, és így a kamarai tanácsnak nem állt módjában Wilson úr nyelvi ismereteiről meggyőződni. A levélben tájékoztatták továbbá arról, hogy az 1991-es törvény 26. cikke (7) bekezdésének megfelelően fellebbezést nyújthat be a fegyelmi és ügyviteli tanácshoz (Conseil

²¹ Case 340/89: Irène Vlassopoulou vs Ministerium für Justiz, Bundes- und Europaangelegenheiten Baden-Württemberg. *European Court Reports*, 1991. 2379–2386.

²² A Honourable Society of Gray's Inn a négy londoni jogász kollégium egyike. Csak ezen társaságok tagjai nevezhetik magukat az angol ügyvédi kamara előtt barristernek. A másik három ilyen társaság az Inner Temple, a Middle Temple és a Lincoln's Inn – www.graysinn.info

²³ IV. névjegyzék – a tevékenységüket az eredeti szakmai címüket használva gyakorló ügyvédek nevét tartalmazó névjegyzék.

disciplinaire et administratif) a határozat ellen. G. J. Wilson azonban a közigazgatási bírósághoz nyújtott be panaszt azzal az indoklással, hogy az előírt jogorvoslati út a fegyelmi és ügyviteli tanácshoz, sem a közösségi jog, sem az európai emberi jogi egyezmény 6. cikke követelményeinek nem felel meg, és ennél fogva a közigazgatási bíróság általános hatáskörére tekintettel ez utóbbinak kell döntenie. A fellebbezés 2004 májusában elutasításra került a közigazgatási bíróság hatáskörének hiányára hivatkozva.

Wilson úr 2004. június 22-én fellebbezett a döntéssel szemben. A másodfokú közigazgatási bíróság hatáskörének megállapíthatóságához szükségesnek tartotta a 98/5 irányelv 9. cikke (2) bekezdésének értelmezését, valamint kétségesnek tartotta az említett nyelvi ismeretek ellenőrzését szolgáló elbeszélgetésnek az irányelv biztosítékai-val való összeegyeztethetőségét. A körülményekre tekintettel a Cour administrative (Luxemburg) felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

- „1) A [...] 98/5 irányelv 9. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan jogorvoslati eljárás, mint a 2002. november 13-i törvénnyel módosított 1991. augusztus 10-i törvény által bevezetett eljárás?
- 2) Pontosabban: az olyan fellebbviteli szervek, mint a fegyelmi és ügyviteli tanács vagy a fegyelmi és ügyviteli fellebbezési tanács, a »belső jog szerinti bírósági jogorvoslati fórumnak« minősülnek-e a 98/5 irányelv 9. cikke értelmében, és e cikket úgy kell-e értelmezni, mint amellyel ellentétes az olyan jogorvoslati lehetőség, amely előírja az ilyen jellegű szervhez vagy szervekhez való fordulást azt megelőzően, hogy valamely jogkérdéssel kapcsolatban megnyílna [az említett cikk értelmében vett] »bírósághoz« való fordulás lehetősége?
- 3) Joga van-e valamely tagállam hatáskörrel rendelkező hatóságainak egy másik tagállam ügyvédjének az [98/5] irányelv 5. cikkében meghatározott tevékenységei eredeti szakmai címének használatával való állandó jelleggel történő gyakorlásának jogát ahhoz a feltételhez kötni, hogy az rendelkezzen [az előbbi] tagállam nyelveinek ismeretével?
- 4) Konkrétan, a hatáskörrel rendelkező hatóságok támaszthatnak-e olyan feltételt, hogy a hivatás gyakorlásának e joga ahhoz legyen kötött, hogy az ügyvédnek a fogadó tagállam minden egyes (vagy azok közül több) nyelvéről szóbeli elbeszélgetésen kell részt vennie annak érdekében, hogy a hatáskörrel rendelkező hatóság meggyőződhessen arról, hogy az ügyvéd rendelkezik-e a három nyelv mindegyikének ismeretével, és ha igen, akkor – ha egyáltalán léteznek – melyek a szükséges eljárási garanciák?»

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre C. Stix-Hackl főtanácsnok terjesztett elő indítványt. Az indítvány kitért az előterjesztett kérdések elfogadhatóságára, a jogorvoslatra, a bíróság függetlenségére és pártatlanságára, valamint a nyelvismeret ellenőrzésére.²⁴ Az előterjesztett indítvány alapján a bíróság 2005. szeptember 19-én a következő ítéletet hozta:

- 1) Az ügyvédi hivatásnak a képzés megszerzése országától eltérő tagállamokban történő folyamatos gyakorlásának elősegítéséről szóló, 1998. február 16-i 98/5/EK

²⁴ Christine Stix-Hackl főtanácsnok indítványa (2006. május 11.): C-506/04. sz. ügy Graham J. Wilson vs Conseil de l'ordre des Avocats du Barreau de Luxembourg – curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid

európai parlamenti és tanácsi irányelv 9. cikkét úgy kell értelmezni, hogy ellentétes az az olyan jogorvoslati eljárás, amelynek keretében az említett irányelv 3. cikkében foglalt bejegyzést megtagadó határozat elsőfokon egy olyan szerv előtt támadható meg, amely kizárólag a tevékenységüket a fogadó tagállam szakmai címét használva gyakorló ügyvédekből áll, másodfokon pedig egy olyan szerv előtt, amely többségében ugyanilyen ügyvédekből áll, amikor az e tagállam legfelsőbb bírósága előtti semmisségi panasz a bírósági felülvizsgálatot nem a ténykérdésben, hanem kizárólag jogkérdésben teszi lehetővé.

- 2) A 98/5 irányelvet úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely alapján valamely tagállam hatóságai az ügyvédi hivatásnak az eredeti szakmai cím használatával a képesítés megszerzése országától eltérő tagállamban történő gyakorlását az érintett nyelvi ismereteinek előzetes ellenőrzésétől tehetik függővé.²⁵

A döntés egyértelmű, bár tényleges ügyvédi tevékenység gyakorlása nyelvismeret hiányában – álláspontom szerint – valójában nem lehetséges.

2.7. C-359/09. sz. ügy – *Donat Cornelius Ebert vs Budapesti Ügyvédi Kamara*

Az esetek ismertetését pedig zárja a nemrégiben megszületett Donat Cornelius Ebert eset, amely magyar kezdeményezésre született. Ebert úr Németországban végzett jogász, egyben német állampolgár. 1997 óta 'Rechtsanwalt' megnevezéssel folytatott ügyvédi tevékenységet hazájában, a Düsseldorf-i Ügyvédi Kamara tagjaként. A 90-es évek óta él Magyarországon, ahol 2002-ben szerzett jogi doktori (PhD) címet. Két évvel később együttműködési megállapodást kötött egy magyarországi ügyvédi irodával. A Budapesti Ügyvédi Kamara 2004 szeptemberében vette fel az európai közösségi jogászok névjegyzékébe az ügyvédekről szóló törvény 89/A. §-a alapján. Így D. C. Ebert ügyvédi tevékenységet folytathatott a saját tagállamában megszerzett szakmai megnevezéssel. A 2005. április 6-i határozatával a Budapesti Ügyvédi Kamara az Ebert úr által 2005-ben alapított ügyvédi irodát nyilvántartásba vette. A kérelmező 2006 végén kérte a Fővárosi Bíróságtól annak megállapítását, hogy a magyar 'ügyvéd' cím használatára anélkül legyen jogosult Magyarországon, hogy az ügyvédi kamarának tagja lenne. Kérelmét a Fővárosi Bíróság a 89/48 irányelv 1. cikke, valamint 7. cikkének (1) és (3) bekezdése alapján elutasította arra hivatkozva, hogy a kérelmező csak akkor lenne jogosult az 'ügyvéd' cím viselésére, ha igazolná az ügyvédi kamarai tagságát. A határozat ellen Ebert úr a Fővárosi Ítéltáblához nyújtott be fellebbezést, ahol az eljárás felfüggesztéséről határoztak, és előzetes döntéshozatal céljából megkeresték az Európai Bíróságot.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a legalább hároméves szakoktatást és szakképzést lezáró felsőfokú oklevelek elismerésének általános rendszeréről szóló, 89/48/EGK tanácsi irányelv és az ügyvédi hivatásnak a képesítés megszerzése országától eltérő tagállamokban történő folyamatos gyakorlásának elősegítéséről szóló, 98/5/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv értelmezésére terjedt ki.

²⁵ A Bíróság (nagytanács) 2006. szeptember 19-i ítélete (a Cour administrative – Luxemburg előzetes döntéshozatal iránti kérelme) – Graham J. Wilson vs Conseil de l'ordre des Avocats du Barreau de Luxembourg. *Az Európai Unió Hivatalos Lapja*. C 281. 11.

A Bíróság (negyedik tanács) 2011. február 3-i állásfoglalása a következő:

- „1. Sem a 2001. május 14-i 2001/19/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel módosított, a legalább hároméves szakoktatást és szakképzést lezáró felsőfokú oklevelek elismerésének általános rendszeréről szóló, 1988. december 21-i 89/48/EGK tanácsi irányelvvel, sem pedig az ügyvédi hivatásnak a képzés megszerzése országától eltérő tagállamokban történő folyamatos gyakorlásának elősegítéséről szóló, 1998. február 16-i 98/5/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel nem ellentétes az a nemzeti szabályozás, amely az ügyvédi hivatásnak a fogadó tagállam ügyvédi címével történő gyakorlása céljából az ügyvédi kamarához hasonló szervezetbeli tagság kötelezettségét írja elő.
2. A 89/48 és a 98/5 irányelv kiegészíti egymást azáltal, hogy két módot vezet be a tagállamok ügyvédei számára arra vonatkozóan, hogy miként kezdhetik meg az ügyvédi hivatás gyakorlását a fogadó tagállamban ez utóbbi szakmai megnevezésével.”²⁶

3. Az esetek összegző értékelése

Ahogy az az előzőekben röviden ismertetett esetek mutatják, az egységesülő Európában a jogász hivatásrendek közül a letelepedés szabadsága elsődlegesen az ügyvédeket érinti. Egyetértve azon már publikált állásponttal, hogy az ügyvédi tevékenység nem tartozik a szolgáltatások szabad áramlásának témakörébe, és a közösségi jog szempontjából más az elhatárolás alapja a tevékenység *határon átnyúló* jellege miatt,²⁷ további megállapítások tehetőek.

A hatályos szabályozás elvben, és mára már a gyakorlatban, is lehetővé tette az ügyvédek számára a saját országukon kívüli, más tagállamban történő működés lehetőségét, bizonyos feltételek megtartása mellett.

A tevékenység megkezdését és folytatását az ügyvédek alapvetően a saját országukban megszerzett szakmai végzettségük és kamarai tagságuk, illetve megszerzett címük alapján végezhetik. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy addig, amíg a teljes szabályozási, és ezáltal a jogrendszeri egység ténylegesen nem valósul meg Európában – amely nézetem szerint nem valószínű, hogy viszonylag hamar bekövetkezne –, addig az egyes tagállamokban tevékenykedő, illetve ott képzést szerzett ügyvédek alapvetően előnyben lesznek más országokból származó kollegáikkal szemben. A határokon átnyúló együttműködések azonban a különbségeket részben már ma is megfelelően tompítják, mérséklik, illetve a gazdaság esetleges további globalizációjával feltehetően a tendencia az ügyvédséget érintő területeken is az egységesülés irányába fog hatni. A nyelvi sokszínűség azonban – annak fennállásáig – továbbra is befolyással lesz az ügyvédek más államban történő letelepedésére és tevékenységére, még akkor is, ha az adott tagállam nyelvének ismerete ma már nem jogszabályi követelmény.

²⁶ A Bíróság (negyedik tanács) 2011. február 3-i ítélete (a Fővárosi Ítéltábla (Magyar Köztársaság) előzetes döntéshozatal iránti kérelme) – Donat Cornelius Ebert vs Budapesti Ügyvédi Kamara. *Az Európai Unió Hivatalos Lapja*, 2011. C 103/6.

²⁷ I.F.J. DR. LOMNICI Zoltán: Külföldi ügyvéd hazai kamarai tagság nélkül nem működhet. *Ügyvédek Lapja*, 2011/4. 18–21.